KAMU EMEĞİ VE DİJİTAL YANILSAMA

INFLUENCER BARTER EKONOMİSİNİN POLİTİK EKONOMİSİ

Şeffaflık Sorunu, Gözetim Kapitalizmi ve Emeğin Görünmezleşmesi Üzerine Bir İnceleme

Rapor: Yusuf Canbulat | Kritik Dijital Emek Teorisi

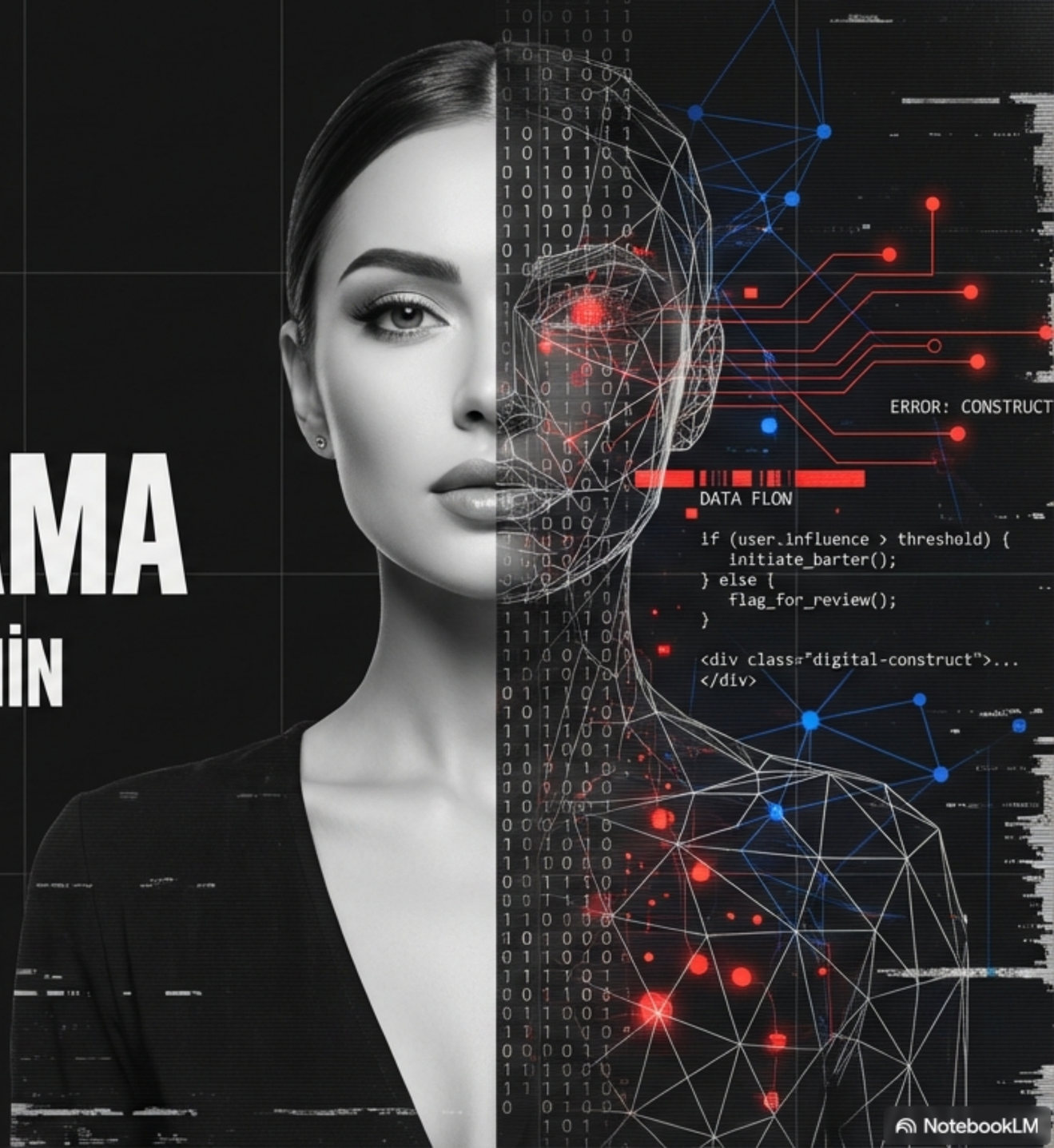

NotebookLM

YÖNETİCİ ÖZETİ: GÖZETİM KAPİTALİZMİNİN SESSİZ ORTAĞI

Yirmi birinci yüzyılın dijital dönüşümü, ‘emek’ kavramını fabrikalardan çıkarıp yatak odalarına ve zihinsel süreçlere taşıdı. ‘Influencer Barter’ sistemi, masum bir takas gibi görünse de, aslında emeğin değerini belirsizleştiren ve riski bireye yıkan bir sömürü mekanizmasıdır.

SESSİZ ORTAK

Sistemin yakıtı markalar değil, dikkatleri ve verileriyle platform değerini yaratan kamudur.

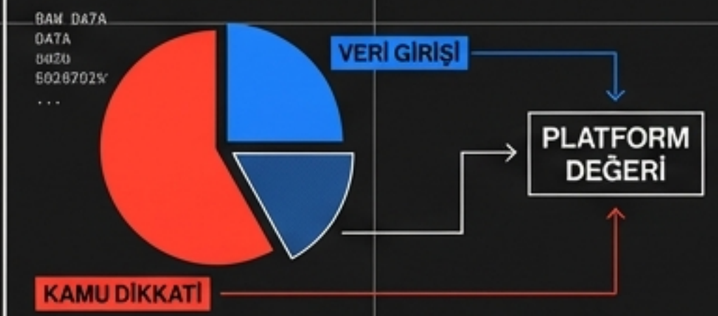

GÖRÜNMEZ EMEK

Barter, vergilendirilemeyen ve sosyal güvencesi olmayan bir “gölge işgücü” yaratır.

ÇÖZÜM

#Reklam etiketi yetersizdir; “Radikal Şeffaflık” ve “Bilişsel Haklar"ın anayasal güvenceye alınması şarttır.

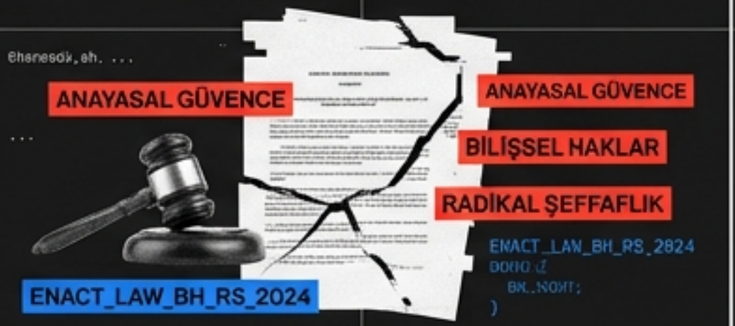

NotebookLM

TRUVA ATI: BARTER SİSTEMİNİN EKONOMİ-POLİTİĞİ

VİTRİNDEKİ GÖRÜNTÜ (THE PITCH)

Markalar için nakit akışını etkilemeyen ‘ucuz’ tanıtım.

Influencerlar için ‘ücretsiz’ ürün ve deneyim.

Algı: ‘Kazan-Kazan’ senaryosu.

ARKA PLANDAKİ GERÇEK (THE REALITY)

Yük Kaydırma (Burden Shifting): Prodüksiyon, sigorta ve zaman maliyetleri bireye yıkılır.

Geriye Doğru Sapma: Emek, nakdi ücret yerine ayni ödemeye (feodal takas) indirgenir.

Sonuç: Sermaye birikimi artarken, emeğin kamusal değere dönüşmesi engellenir.

NotebookLM

EKONOMİK GERİLEME: SÖZLEŞMEDEN FEODALİZME

Dijital kapitalizm, modern iş hukukunu baypas ederek güvencesizliği modernize etmiştir.

GELENEKSEL ÇALIŞAN	Sabit ücret | Sigorta | Belirli mesai | Risk işverende
~~INFLUENCER~~ (GIG WORKER)	Belirsiz ürün değeri | Güvencesiz | 7/24 Erişilebilirlik | Risk çalışanda

KAVRAM: TOKSİK DAYANIKLILIK (TOXIC RESILIENCE)

Platform algoritmaları, görünürlüğü korumak için sürekli üretimi zorunlu kılar. Çalışanlar, tükenmişlik (burnout) noktasına kadar sistemde kalmaya zorlanır.

NotebookLM

KANDIRMACA DÜZENİ: “ÜCRETSİZ ÖĞLE YEMEĞİ” İDEOLOJİSİ

Christian Fuchs’un Dijital Emek Teorisi

Google ve Meta gibi platformların “ücretsiz” olduğu iddiası bir illüzyondur. Kullanıcılar sadece tüketici değil, aynı zamanda veri ve içerik üreten “Üretüketen”lerdir (Prosumer).

Her beğeni, yorum ve paylaşım, platformun reklam verenlere sattığı metayı oluşturur.

KULLANICI KAZANCI = ₺0

“Kullanıcılar, kendi emekleriyle ürettikleri veriler üzerinden reklam verenlere satılan bir meta haline gelir.”

NotebookLM

İZLEYİCİ METASI: SATILAN ASLINDA KİM?

Dallas Smythe'nin 'Audience Commodity' Teorisinin 2024 Uyarlaması

MARKA

ÜRÜN (BARTER)

DİKKAT VE ANKSİYETE (ATTENTION)

İÇERİK

INFLUENCER

KAMU (İZLEYİCİ)

Markalar, influencer barter anlaşmalarıyla yeteneği değil, bu yeteneğin etrafında toplanan KAMU DİKKATİNİ satın alır. Algoritmalar bu dikkati paketler ve satılabilir hale getirir.

NotebookLM

PLATFORM ÇÜRÜMESİ (ENSHITTIFICATION)

Cory Doctorow'un Platform Yaşam Döngüsü Modeli

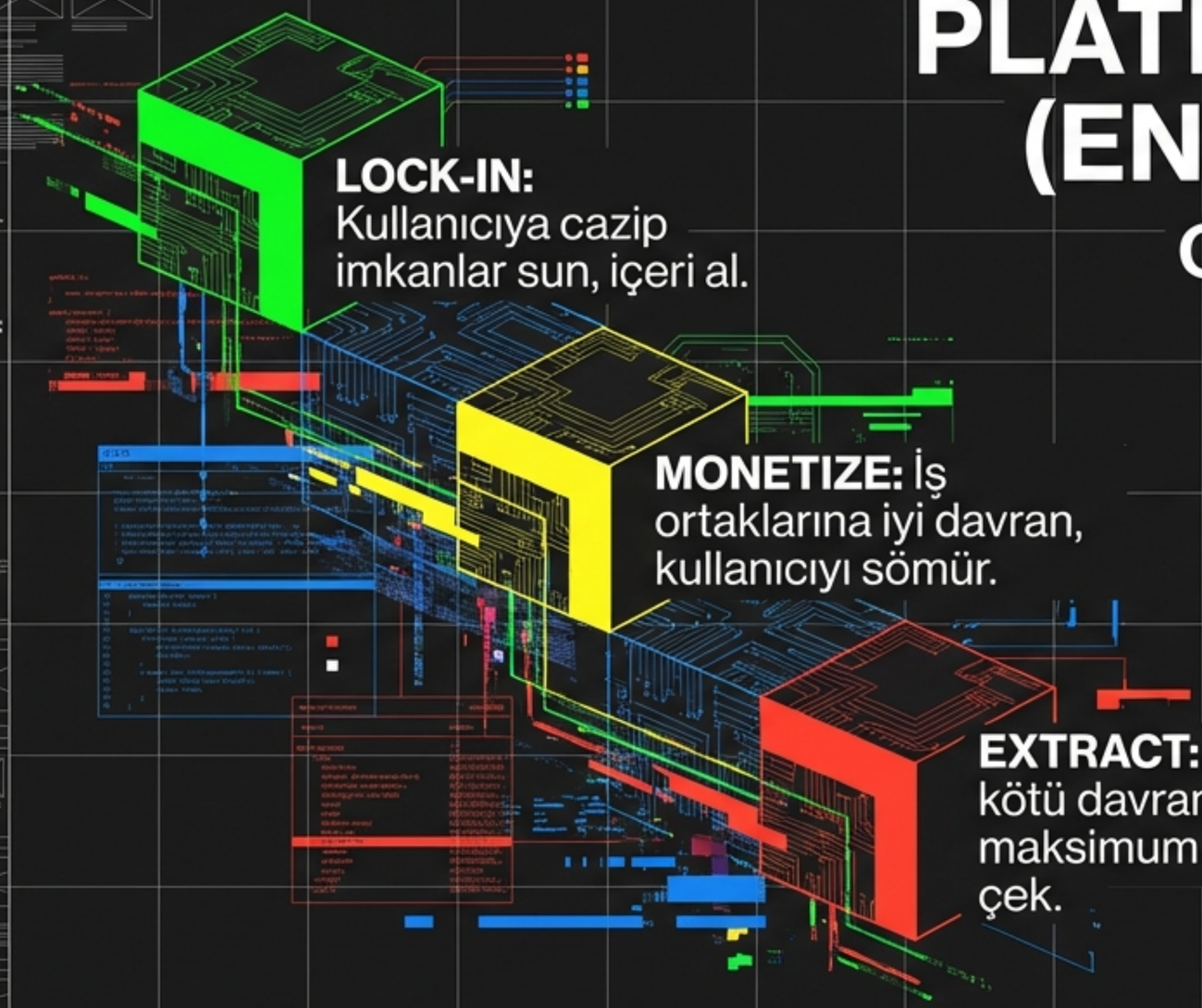

LOCK-IN: Kullanıcıya cazip imkanlar sun, içeri al.

MONETIZE: İş ortaklarına iyi davran, kullanıcıyı sömür.

EXTRACT: Herkese kötü davran, maksimum değeri çek.

Barter'ın Rolü: Platformlar organik erişimi kısarak influencer'ları daha fazla içerik üretmeye zorlar.
Sonuç: 'Sıfır Toplamlı Oyun'. Akışlar düşük kaliteli ticari içerikle dolar, kullanıcı deneyimi çöker.

NotebookLM

GÖLGE İŞGÜCÜ VE ÜCRET HIRSIZLIĞI

GÖLGE İŞGÜCÜ (Shadow Workforce): Kayıt dışı, Kayıt dışı, güvencesiz ve "gönüllülük" maskesi altında çalışan kitle.

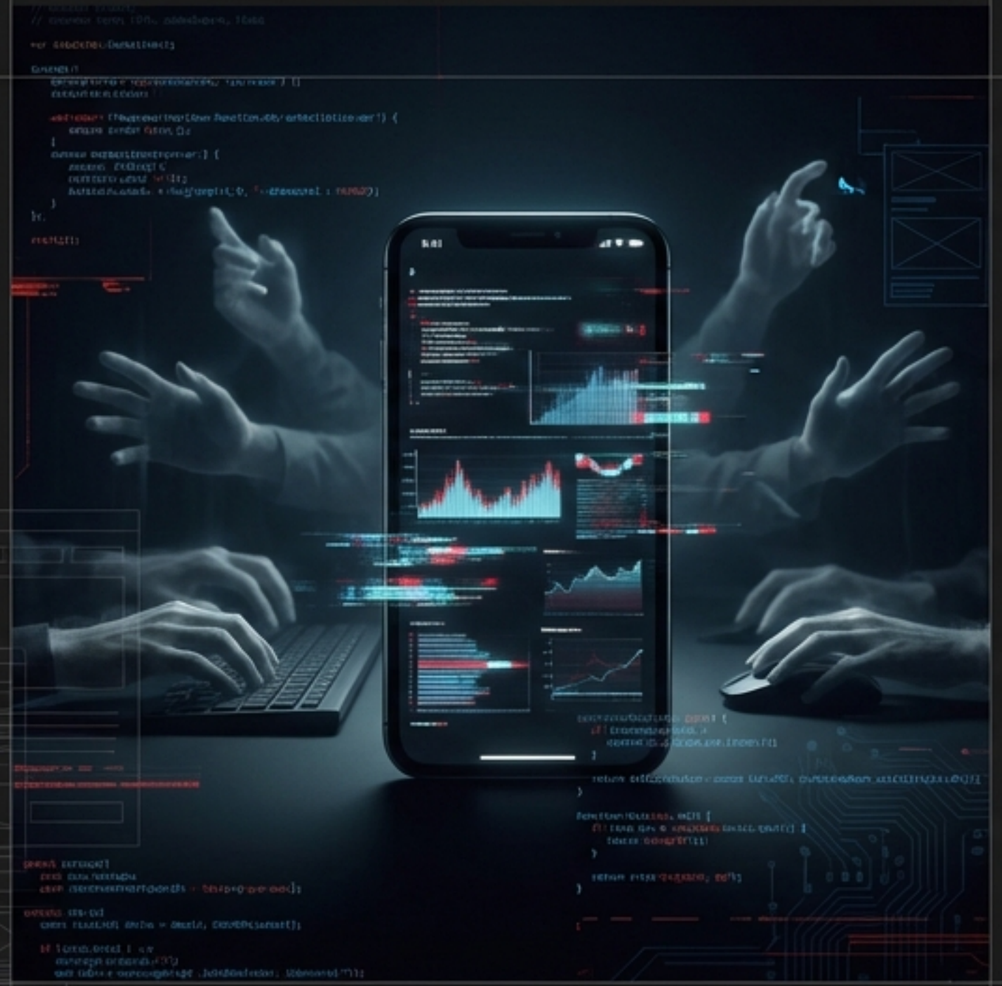

- **Ekosistem:** Sadece influencerlar değil; içerik moderatörleri, veri etiketleyiciler ve "tık işçileri".

- **Wage Theft (Ücret Hırsızlığı):** Emeğin karşılığının para yerine "Görünürlük" (Exposure) ile ödenmesi.

- **Sistemik Sorun:** Bu işgücünün vergilendirilmesi veya sosyal güvenceye alınması imkansızdır, bu da kamu maliyesi için büyük bir kayıptır.

NotebookLM

BİLİŞSEL ÖZERKLİĞİN ÇÖKÜŞÜ

Dikkat Ekonomisi Bir Halk Sağlığı Krizidir

- **Dopamin Döngüleri:** Değişken ödül mekanizmaları (kumarhanelerdeki gibi) **bağımlılık** yaratır.
- **Bilişsel Tuzak:** İnsan beyninin zafiyetleri (onaylanma ihtiyacı) ticarileştirilir.
- **Hukuki Tanım:** Bilişsel mülkiyete tecavüz (Trespassing on cognitive property).

NotebookLM

MAHREMİYETİN VE HAYATIN METALAŞMASI

ÖZEL HAYAT (PRIVATE LIFE)

Doğum, hastalık, düğün ve çocuk yetiştirme anları birer ‘Marka Hikayesi’ne dönüşür. Mahremiyet silinir.

KAMUSAL HAYAT (PUBLIC LIFE)

Güven ve samimiyet paraya tahvil edilir. Arkadaş tavsiyesi ile ticari tanıtım arasındaki çizgi yok olur.

Soru: Bir insan ilişkisinin ‘Etkileşim Oranı’na indirgendiği dünyada toplumsal güven nasıl ayakta kalır?

NotebookLM

ŞEFFAFLIK TİYATROSU (TRANSPARENCY THEATRE)

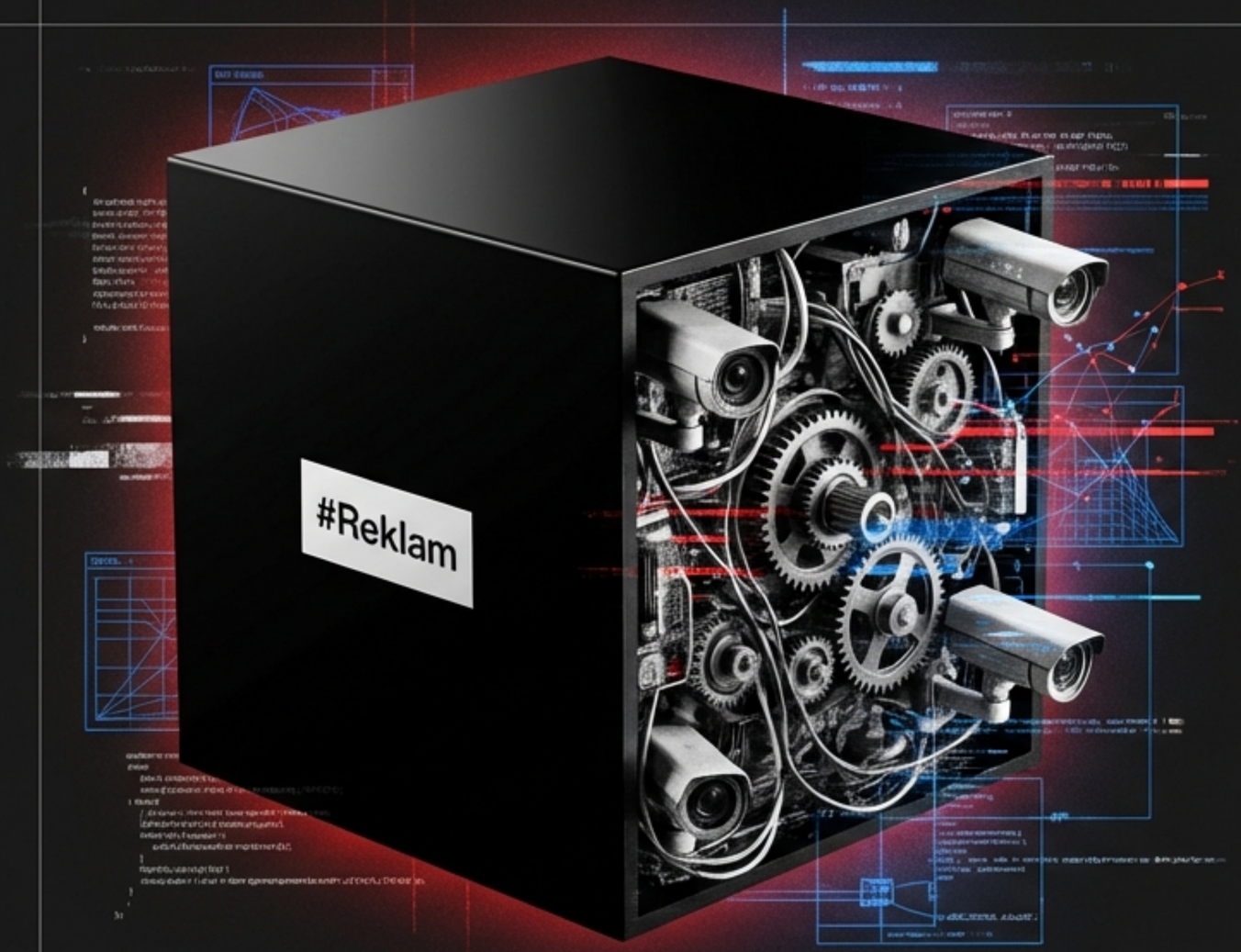

#Reklam etiketi, içeriğin ticari olduğunu söyler ama MEKANİZMAYI gizler.

- Bilinmeyenler: Neden bu reklamı görüyorum? Hangi verim kullanıldı? Influencer ne kazandı?

- Sonuç: Tüketici 'bilgilendirilmiş' gibi hissederken, arka plandaki algoritmik manipülasyon 'Kara Kutu' içinde kalır.

NotebookLM

GİZEMLİ DÜZENLEYİCİLER VE GRİ ALANLAR

Hesap Verebilirliği Olmayan Otoriteler

SHADOWBANNING (GÖLGE YASAKLAMA)

Yargı kararı olmadan uygulanan sansür. Kullanıcı cezalandırıldığını bile bilmez.

ALGORİTMİK KUTUPLAŞMA

Öfke ve nefret içeriği daha fazla etkileşim getirdiği için algoritmalar tarafından ödüllendirilir (Facebook deneyleri).

KEYFİ UYGULAMALAR

Dezavantajlı gruplara sansür uygulanırken, kâr getiren ihlaller "gri alanlarda" tolere edilir.

NotebookLM

YAPISAL ÇÖZÜM I: RADİKAL ŞEFFAFLIK REJİMİ

Ticari sır gerekçesiyle saklanan ‘Kara Kutu’ açılmalıdır.

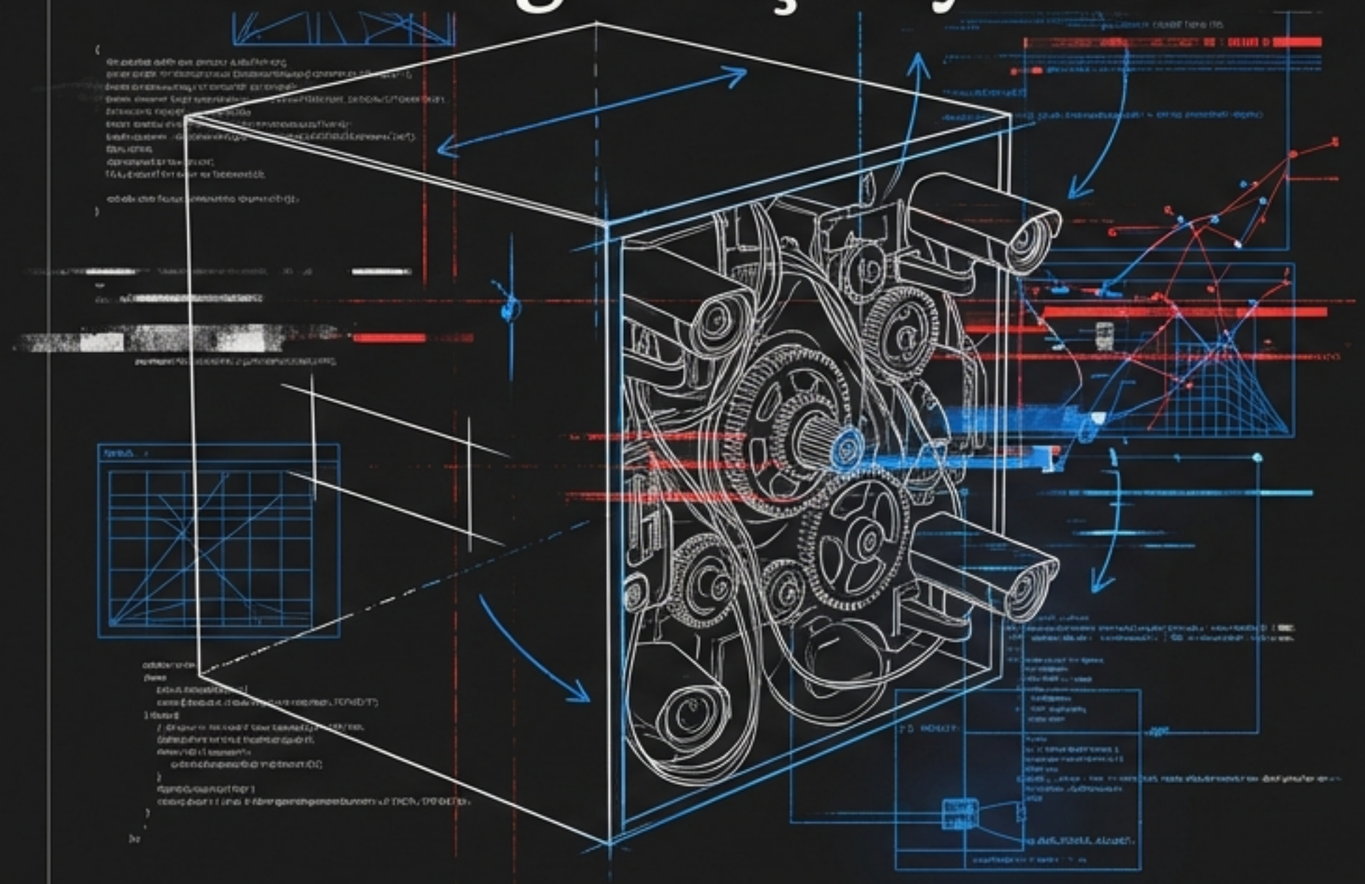

1. DSA Modeli (Dijital Hizmetler Yasası): Onaylı bağımsız araştırmacılara ve STK’lara platform verilerine erişim hakkı tanınmalı.

2. Reklam Kütüphaneleri (Ad Libraries): Kimin, kime, ne kadar (barter dahil) ödeme yaparak reklam gösterdiğini içeren halka açık veritabanları.

3. Ex Ante Denetim: Yeni algoritmalar devreye girmeden önce toplumsal risk analizinden geçmeli.

NotebookLM

YAPISAL ÇÖZÜM II: ADİL ÇALIŞMA (FAIRWORK) İLKELERİ

ADİL ÜCRET	**Barter'ın vergilendirilmesi** ve asgari standartlar.
ADİL KOŞULLAR	**Bağlantıyı kesme hakkı** (Right to disconnect) ve dijital tacizden korunma.
ADİL SÖZLEŞMELER	Tek taraflı dayatmaların ve **keyfi hesap kapatmaların sonu**.
ADİL YÖNETİM	Kararların **insan denetiminden geçmesi** (Algoritmik yönetime itiraz).
ADİL TEMSİL	Dijital işçilerin **sendikalaşma hakkı**.

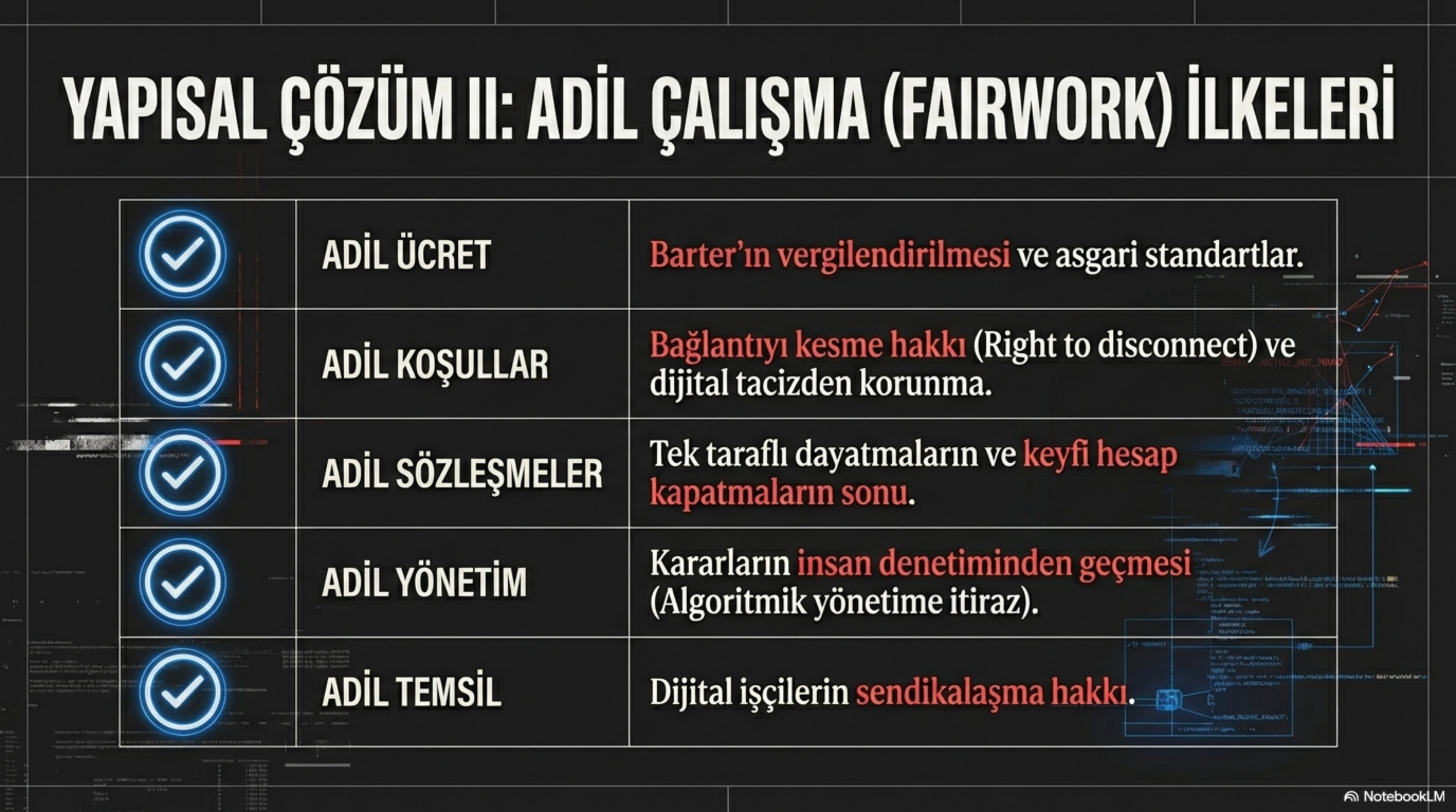

NotebookLM

SONUÇ: KANDIRMACA DÜZENİNDEN DİJİTAL HAKKANİYETE

Influencer Barter masum bir takas değil, kamusal değerlerin (emek, dikkat, veri) sömürüsüdür.
“Dikkat” bir kamu malıdır.
“Veri” bir kamusal emektir.

HEDEF: DİJİTAL PREKARYA DEĞİL, HUKUKİ GÜVENCEYE SAHİP ONURLU BİR DİJİTAL TOPLUM.

NotebookLM